

Reflexions de futur. La Universitat post-COVID-19

FORMAR
TRANS-
FORMAR

A quins reptes s'enfronten les universitats després de la crisi de la COVID-19? Quin rol ha de jugar l'educació superior a partir d'ara? Quins són i com cal afrontar els desafiaments de la nova era? Com s'han d'adaptar a la transformació digital? Quin ha de ser el model de recerca?

La universitat canvia i la UOC, com a primera universitat 100 % en línia del món, comparteix, per mitjà de les reflexions dels seus portaveus, professorat i investigadores i investigadors, el debat sobre quin ha de ser el full de ruta.

Per una ciutadania crítica, responsable i ocupada

«La universitat ja no atresora la capacitat exclusiva de generar i transmetre coneixement, però sí que ocupa una posició privilegiada per connectar-lo i catalitzar-ne les diferents expressions»

Àngels Fitó

Vicerectora de Competitivitat i Ocupabilitat de la UOC

 Article publicat a [elDiario.es](https://eldiario.es)
el dia 05/07/2020

Quan en el marc de l'educació superior i en ple segle XXI es discuteix sobre quines han de ser les noves prioritats, encara emergeix la vella i coneguda dicotomia sobre la funció social o la funció intel·lectual de la universitat. En ple debat sobre el repte educatiu i en un moment en què la globalització, la sostenibilitat ambiental o el desenvolupament de la intel·ligència artificial estan canviant el terreny de joc de les relacions econòmiques i socials, es continuen contraposant propòsits aparentment irreconciliables. Qüestions com ara la necessitat de formar una ciutadania crítica o la formació de perfils humanistes semblen incompatibles amb el compromís de preparar professionals capaços de donar resposta a les necessitats

d'una societat i un mercat laboral mutants. Com si la universitat no pogués aspirar a formar treballadores que pensin o pensadores que treballin. Com si aspirar a conjugar les dues qüestions fos caure, necessàriament, en una dinàmica instrumentalitzadora i vulgaritzant dels estudis superiors.

El consens sobre el paper de la universitat en el foment del progrés social per mitjà de l'ocupació va quedar patent amb la Declaració de Bolonya, que fa més de 20 anys va establir les bases per a la construcció d'un espai europeu d'educació superior. A les portes d'un nou mil·lenni, es va considerar necessari adequar el paper de la universitat a les necessitats i exigències de la

Per una ciutadania crítica, responsable i ocupada

societat i del coneixement científic, entre les quals el foment de l'ocupació va ocupar, i continua ocupant, un lloc privilegiat. Posteriorment, amb la Declaració de Copenhaguen, el 2002, es va reforçar la necessitat d'una millor cooperació europea en matèria de formació i ensenyament professional com a garantia per assegurar la cohesió social. No obstant això, el compromís global per enllaçar definitivament l'educació superior amb l'ocupació, el treball digne i l'emprenedoria es fa ben palès quan a l'Agenda 2030, amb l'objectiu de desenvolupament sostenible 4, s'advoca per una educació de qualitat que, a més, sigui inclusiva, equitativa i promogui oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida.

Aquest consens global, públic i categòric sobre el fet que avui el desenvolupament econòmic i social exigeix formar professionals competents, que, al seu torn, es desenvolupin personalment i professionalment amb llibertat, responsabilitat i consciència cívica, no es pot dur a terme sense un conjunt de transformacions que converteixin aquesta vocació capacitadora de l'educació superior en una clara orientació cap a l'ocupabilitat. Una nova concepció de l'ocupació que, a diferència d'una visió més instrumental pròpia de la societat industrial, ara, en la societat del coneixement, és entesa com un procés continu i canviant al llarg de la vida i que serà més reeixit com més ràpid, ajustat a la formació rebuda, estable i en millors condicions sigui.

Precisament, el context actual —en què a les xifres d'atur s'afegeixen tants altres reptes com ara l'automatització o la capacitació digital, la gestió de la temporalitat, la retenció del talent o l'actualització i l'especialització professional— intensifica l'expectativa de la societat respecte a la capacitat de les universitats de contribuir a l'adaptació dels seus graduats a aquest mercat laboral en evolució contínua. Davant d'aques-

ta comesa, les universitats no es poden limitar a generar i transmetre coneixement, sinó que han d'apostar per una visió estesa del suport a la promoció personal i professional que faci que el coneixement fructifiqui, també, en forma d'inserció laboral. Per fer-ho s'ha d'integrar una veritable concepció democratitzadora i transformadora de l'educació per a l'ocupabilitat. Una nova ocupabilitat que, 20 anys després de la declaració de Bolonya, ha guanyat en complexitat, inestabilitat i incertesa i l'estratègia d'impuls de la qual requereix que s'identifiquin, es reconeguin i s'integrin perspectives noves, entre les quals sobresurten la perspectiva sistèmica, la temporal i la competencial.

En relació amb la perspectiva sistèmica, la universitat ha de re situar el seu propi paper dins d'un ecosistema de producció i difusió de coneixement amb dinàmiques cada vegada més complexes i en el qual els intercanvis d'aquest coneixement es produeixen per mitjà d'estructures xarxàriques —en forma de xarxa— i de múltiples actors. Aquesta transició cap a una visió ecosistèmica en què la universitat ja no atresora la capacitat exclusiva de generar i transmetre coneixement, però sí que ocupa una posició privilegiada per connectar-lo i catalitzar-ne les diferents expressions, es pot i s'ha d'utilitzar a favor de la generació d'ocupabilitat. En definitiva, l'ocupació no deixa de ser una fórmula de connectar capacitats i sabers diversos entre uns nodes que també contenen amenaces i oportunitats i que estan distribuïts per tot l'ecosistema de coneixement.

Pel que fa a la perspectiva temporal, la capacitat de mantenir una inserció laboral de qualitat requereix un procés continu o canviant que s'esdevé al llarg de la vida. En aquest nou escenari temporal, deixa de tenir sentit una concepció finalista de l'educació, i ara el repte de la universitat és promoure

Per una ciutadania crítica, responsable i ocupada

l'empoderament de la persona i la seva capacitat d'adaptació al canvi permanent. Els canvis recents en els entorns tecnològic, econòmic i social han qüestionat el disseny dels programes formatius rígids, les trajectòries laborals i les carreres professionals definides, i han desdibuixat, així, la imatge clàssica de perfil formatiu definit i d'una feina per a tota la vida en una única organització. Per contra, el nou context laboral preveu una successió d'etapes formatives i de feines amb fórmules múltiples i diverses i inserides en diferents entorns. Aquest panorama atribueix a la persona la necessitat de comprendre com pot dissenyar la seva formació al llarg de la vida i la seva carrera professional, i a la universitat, el repte de dotar-la de prou eines per poder prendre les decisions adequades en el moment oportú.

D'altra banda, i des d'una perspectiva competencial, si presumim de la capacitat transformadora de l'educació perquè l'ocupabilitat —de les persones— es converteixi efectivament en competitivitat —de les organitzacions— i en progrés —de la societat—, és imprescindible que la universitat sigui capaç de conjugar, en els processos d'aprenentatge, l'adquisició de les competències tècniques i professionals amb el desenvolupament d'una consciència cívica crítica i autocrítica. Una consciència ciutadana que empatitza amb l'entorn, que és capaç de governar l'impacte de la tecnologia, que respecta la diversitat, que fomenta la curiositat intel·lectual, que busca l'evidència científica, que té una mirada global i que fomenta la col·laboració interdisciplinària per poder abordar la resolució de problemes complexos.

Aquesta nova aproximació al foment d'una inserció laboral de qualitat i les seves dimensions exigeix que les universitats redefineixin estratègies, dinàmiques, capacitats i

estructures. Entre d'altres, l'orientació a la nova ocupabilitat requereix una universitat més permeable, que manté un diàleg constant amb la resta d'habitants de l'ecosistema, que obre les aules a professionals amb perfil docent o trasllada l'aprenentatge fora de les aules. Una universitat més transdisciplinària, que estimula la fusió de sabers, que reconeix i promou carreres acadèmiques singulars i que dissenya itineraris formatius nous allà on es creen les noves borses d'ocupació, que és en la intersecció entre disciplines. Una universitat més digital, que aprofita les oportunitats que ofereix la tecnologia per facilitar-hi l'accés, millorar la capacitat digital, enriquir l'aprenentatge i atendre la diversitat. Una universitat més integradora, que dona la mà a la formació professional, que diversifica les propostes educatives, en contingut i en servei, que elimina complexitats burocràtiques en l'actualització de currículums i que aposta per empoderar l'estudiant davant del seu propi futur professional. En definitiva, una universitat emprenedora que interacciona amb l'entorn i catalitza el coneixement a favor de més progrés econòmic i social.

De la mateixa manera que les persones van a la universitat sense distingir interessos de vocacions, il·lusions de temors o voluntats de capacitats, hem de fugir de visions parcials que intenten fragmentar l'objectiu de l'educació superior. Ni dues funcions, ni tres missions, sinó un únic propòsit: el de fer prosperar la societat també mitjançant el foment de l'ocupabilitat.

25.uoc.edu